

Nevropsykologien ved universitetene

Først ut var Bergen

Astri Vannebo

JournalistMaster of Management

Snart førti år er gått siden studentene i Bergen begynte å lære om nevropsykologi. Siden har fagfeltet spredt seg til de øvrige tre universitetene. Tidsskriftet har sett nærmere på nevropsykologiens plass i den norske profesjonsutdanningen.

FAKULTETET I VEST: Det psykologiske fakultet i Bergen gir fortsatt nevropsykologien en sentral plass i profesjonsstudiet.

Foto: UiB/Paul-Erik Lillholml

– Vi er stolte over våre solide nevropsykologiske røtter, hvor undervisning og praksis har gått som en rød tråd gjennom historien til poliklinikken vår, og vært en stabil faktor trass i mange organisatoriske endringer, forteller Knut Dalen, førsteamanuensis ved Universitetet i Bergen.

«Det er i dag få forskere ved Psykologisk institutt som mener at man kan studere kognisjon uten også å studere hjernen»

Det var professor Hallgrim Kløve som våren 1971 etablerte klinikken, og klinisk nevropsykologi har siden vært et obligatorisk emne ved profesjonsstudiet. Poliklinikken åpnet for obligatorisk praksis for alle studentene.

– Styrken i det bergenske opplegget har vært at alle som går gjennom profesjonsstudiet i psykologi, får med seg et minimum av klinisk nevropsykologi i utdanningen. Vi var først ute med denne modellen, som gir alle studentene en viss nevropsykologisk ballast.

Oppleggene ved så vel NTNU i Trondheim som Universitetet i Tromsø har mye til felles med Universitetet i Bergen.

– Generalistmodellen i Trondheim innebærer at studentene får med seg litt av alt, sier professor i klinisk nevropsykologi Knut Hestad, og forteller at et helt semester er knyttet til klinisk nevropsykologi.

– Bakgrunnen for at den nevropsykologiske klinikken ble opprettet, i 1997, var at det her skulle være tre klinikker i tilknytning til psykologstudiet; én for voksne, én for barn og én for klinisk nevropsykologi.

Med hjelp fra vest

Den nevropsykologiske klinikken ved NTNU ble i sin tid etablert av Randi Gimse, med god hjelp av Hallgrim Kløve og Kari Troland, som med sine erfaringer fra Bergen implementerte mye kjent stoff fra seksjon for klinisk nevropsykologi ved universitetet i vest. Etter hvert har det skjedd en videreutvikling av ideene derfra.

– De siste årene har vi bygget opp et psykofysiologisk laboratorium, og vi er også i gang med å bygge opp relasjoner til andre behandlingsinstanser her i Trondheim, fortsetter Knut Hestad.

– Vi sliter nok fremdeles noe med å finne vår plass. Ressursene er i knappest laget, og vi må hele tiden ty til undervisningskrefter utenfra. Vi opplever at vi er nødt til å kjempe hardt for å beholde den plassen som vi mener faget klinisk nevropsykologi fortjener.

FØRST UTE: Vi er stolte over våre solide nevropsykologiske røtter, sier Knut Dalen. Han er professor ved Universitetet i Bergen, som var først ute med å gi studentene sine undervisning i nevropsykologi.

Foto: Paul-Erik Lillholm

Også Universitetet i Tromsø drar veksler på erfaringene fra Bergen.

– Miljøet i Tromsø er lite. Vi har derfor lagt vekt på samarbeid over de tradisjonelle grensene, sier professor Knut Waterloo, spesialist i klinisk psykologi og klinisk nevropsykologi. Han forteller om et utstrakt samarbeid med ulike fagmiljøer ved Universitetssykehuset Nord-Norge og det medisinske fakultetet ved Universitetet i Tromsø.

– Vi har hatt en relativt kraftig styrking av fagområdet kognitiv nevrovitenskap – cognitive neuroscience – og har blant annet bygget opp to nye laboratorier, forteller han.

Universitetet i Oslo har en litt annen historie.

– Instituttet i Oslo var lenge preget av en orientering mot klinisk psykologi og psykoterapi, forteller Ivar Reinvang. Oppfatningen var at biologisk psykologi og nevropsykologi var noe som kunne overlates til Bergen. Dette endret seg i og med opprettelsen av et professorat i klinisk nevropsykologi, som Ivar Reinvang tiltrådte i 1993, etter å ha vært i bistilling ved Instituttet siden 1983. I dag beskriver han nevropsykologiens plass på denne måten:

– Vår undervisning retter seg i større grad mot det som internasjonalt kalles «cognitive neuroscience», og som omfatter kognitiv psykologi, deler av nevrovitenskap, og klinisk nevropsykologi.

Forskning pågår

Trass i et noe begrenset fagmiljø vil Knut Waterloo likevel si at instituttet i Tromsø har et relativt solid forskningsmiljø innenfor kognitiv nevropsykologi, blant annet på persepsjon og hukommelse for ansikter og objekter, visuell og spatial oppmerksomhet, persepsjon av smerter, samt innenfor klinisk nevropsykologi.

– Det er en del åpenbare forskjeller mellom universitetene hva angår instituttets størrelse og hvor lenge de har eksistert. Vi er et relativt nytt institutt på et lite universitet, noe som setter klare begrensninger for hva som er mulig å få til. Vi har imidlertid kommet langt i å få til internt forskningssamarbeid og samarbeid med andre fagmiljøer i Tromsø, spesielt ved universitetssykehuset. Dette har blant annet muliggjort spennende studier ved bruk av fMRI. Vi vil sannsynligvis øke undervisningen noe innenfor nevrovitenskap og ytterligere styrke undervisningen og praksis i klinisk nevropsykologi, sier han, og forteller at instituttet vil bli en del av det medisinske fakultet over nyttår, noe som vil skape ytterligere muligheter for forskningsarbeid.

Bergen blir likevel litt av en storebror. Her har ikke bare antallet studenter økt. Også forskningsaktiviteten har vært høy, og til og med økende de senere årene, med noe flytende grenser for hva som omfattes av klinisk nevropsykologi, siden forskningen skjer både ved poliklinikken, og innenfor andre deler av Avdeling for biologisk og medisinsk psykologi. I likhet med Tromsø har de også i Bergen et utstrakt samarbeid med ulike instanser utenfor avdelingen, både nasjonalt og internasjonalt.

Ved psykologisk institutt ved NTNU i Trondheim er det først i de senere årene at forskningsvirksomheten har skutt noe særlig fart, og Knut Hestad trekker da særlig fram områder som demens og depresjon.

– Men vi har også gjennomført presentasjoner innenfor psykofysiologi på ulike vitenskapelige kongresser. Nå er vi i ferd med å publisere på kreftbehandling av barn, forskjellige aspekter ved schizofreni, spiseforstyrrelser og psykoimmunologi.

Hva angår Psykologisk institutt i Oslo, ser Ivar Reinvang på opprettelsen av et eget masterprogram i kognitiv nevrovitenskap som en spennende satsning, som også bidrar til å rekruttere forskere. Doktorgradsprogrammet har en stor andel søkere blant psykologer fra profesjonsstudiet, mange med pasientbaserte prosjekter i klinisk nevropsykologi.

– Jeg er derfor ikke særlig bekymret for at klinisk nevropsykologisk forskning skal svekkes, sier han, og vil også trekke fram det nære forholdet mellom kognitiv psykologi og nevropsykologi. Det er i dag få forskere ved Psykologisk institutt som mener at man kan studere kognisjon uten også å studere hjernen. Å studere kognisjon er ifølge Reinvang de facto å studere hjernen. Allerede fra 1994 ble det på instituttet etablert laboratorier for måling av elektrisk hjerneaktivitet, og siden har de gradvis utvidet tilgangen til radiologiske metoder (MR) gjennom tettere samarbeid med universitetssykehusene, og da særlig Rikshos pitalet, hvor instituttet har bidratt til finansieringen av en 3T forskningskanner.

Forskningsmiljøet som kom til finalen i søknadsprosessen om senter for fremragende forskning i 2006 utgjør nå *Center for Study of Human Cognition*, som ble etablert i 2007 finansiert av midler fra Universitetet i Oslo sentralt. Her spenner hjerneforskningen fra klinisk nevropsykologiske pasientstudier til normale livsløpsstudier.